

POSTANOWIENIE

29 kwietnia 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Dończyk

na posiedzeniu niejawnym 29 kwietnia 2025 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa S.O.
przeciwko Skarbowi Państwa - Prokuraturze Rejonowej Białystok-Północ
w Białymstoku i Skarbowi Państwa - Sądowi Rejonowemu w Białymstoku
o zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej S.O.
od wyroku Sądu Okręgowego w Łomży
z 31 marca 2023 r., I Ca 371/22,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. nie obciąża powoda kosztami postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Określone w art. 398⁴ § 2 k.p.c. wymaganie uzasadnienia w skardze kasacyjnej wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania zostaje spełnione, jeśli skarżący wykaże, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Cel wymagania przewidzianego w art. 398⁴ § 2 może być zatem osiągnięty jedynie przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które – zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. – będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem

przyjęcia jej do rozpoznania. Na tych jedynie przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W skardze kasacyjnej wniesionej od wyroku Sądu Okręgowego w Łomży z 31 marca 2023 r. (sygn. akt I Ca 371/22) powód S.O. wniósł o przyjęcie jej do rozpoznania, wskazując na przesłanki określone w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c., tj. występowanie istotnego zagadnienia prawnego oraz oczywistą zasadność skargi kasacyjnej.

Istotne zagadnienie prawne sprowadza się do pytania: „Czy i w jakim zakresie prawomocne orzeczenie Sądu Najwyższego stwierdzającego niezgodność z prawem orzeczenia Sądu drugiej instancji wiąże sąd orzekający w sprawie pomiędzy tymi samymi stronami i o to samo roszczenie, które zostało oddalone wyrokiem Sądu drugiej instancji uznanym za niezgodny z prawem?” W ocenie skarżącego, słusznym jest przyjęcie, że wykładnia dokonana przez Sąd Najwyższy w orzeczeniu stwierdzającym niezgodność z prawem prawomocnego orzeczenia wiąże Sąd powszechny orzekający między tymi samymi stronami i w niezmienionych okolicznościach sprawy. Skarga kasacyjna jest natomiast oczywiście uzasadniona, gdyż orzeczenie Sądu drugiej instancji w sposób rażący nie odpowiada prawu jako sprzeczne z treścią art. 365 § 1 i art. 366 k.p.c. oraz pozostające w opozycji do orzecznictwa Sądu Najwyższego. Sąd, orzekając w sprawie, był związany orzeczeniem Sądu Najwyższego wydanym w sprawie oznaczonej sygn. akt IV CNP 7/17 stwierdzającym niezgodność z prawem wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku, gdzie w punkcie I wyroku Sąd zmienił wyrok Sądu Rejonowego w Białymstoku, którym została zasądzona na rzecz powoda od Skarbu Państwa Sąd Rejonowy w Białymstoku i Prokuratury Rejonowej Białystok - Północ w Białymstoku kwota 5000 zł z odsetkami ustawowymi z tytułu odszkodowania w ten sposób, że oddalił powództwo w tym zakresie. W niniejszym wyroku Sąd Najwyższy wskazał, że powód wykazał bezprawność działania pozwanych *stationes fisci* Skarbu Państwa oraz związek przyczynowo skutkowy pomiędzy bezprawnym działaniem a szkodą, wobec czego w sprawie ma zastosowanie przepis art. 417 k.c. Ten prawomocny wyrok w myśl przepisu art. 365 § 1 k.p.c. wiąże również sądy powszechne. Ponadto, w niniejszym orzeczeniu Sąd

Najwyższy wyraził aprobatę dla rozstrzygnięcia sądu pierwszej instancji - Sądu Rejonowego w Białymstoku w sprawie XI C 729/14, gdzie skarżący dochodził od pozwanego Skarbu Państwa - Sądu Rejonowego w Białymstoku oraz Prokuratury Rejonowej Białystok-Północ w Białymstoku roszczenia częściowego o naprawienie szkody. Na skutek wniesionego pozwu o roszczenie częściowe Sąd Rejonowy w Białymstoku wyrokiem z 25 marca 2016 r. w sprawie oznaczonej sygn. akt XI C 729/14 uznał, że powód wykazał spełnienie przesłanek art. 417 k.c. i zasądził od pozwanego Skarbu Państwa - Sądu Rejonowego w Białymstoku oraz Prokuratury Rejonowej Białystok-Północ w Białymstoku kwotę 5000 zł wraz z odsetkami na rzecz Skarżącego. Wyrok ten został zmieniony wyżej wymienionym wyrokiem Sądu Okręgowego w Białymstoku w ten sposób, że Sąd oddalił powództwo. Niemniej jednak wyrok Sądu Okręgowego w Białymstoku został uznany przez Sąd Najwyższy za niezgodny prawem w zakresie w jakim Sąd oddalił powództwo. W związku z tym, że w przedmiotowej sprawie powód dochodził odszkodowania w niezmienionym stanie faktycznym należy uznać, że Sąd był związany orzeczeniem Sądu Najwyższego stwierdzającym, że Skarb Państwa ponosi względem Skarżącego odpowiedzialność deliktową w myśl przepisu art. 417 k.c. Wbrew dyspozycji przepisów art. 365 § 1 oraz art. 366 k.p.c. Sąd Okręgowy w Łomży oddalił apelację powoda od wyroku Sądu pierwszej instancji oddalającego powództwo w sprawie, wskazując, że nie został wykazany związek między szkodą rozumianą jako spadek przychodów działalności powoda w latach 2008-2013 a zatrzymaniem płyt w tym samym okresie przez organy ścigania. Natomiast jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 15 lutego 2018 r.: „Uznać należało za oczywiście błędną ocenę, że powód nie wykazał bezprawności działania pozwanego, a w rezultacie, że nie było podstaw do zastosowania art. 417 k.c. Przesłanka szkody została wykazana, a związek przyczynowy pomiędzy zwrotem płyt dopiero w 2013 r. a działaniem pozwanego jest niewątpliwy.” (wyrok SN z dnia 15 lutego 2018 r., sygn. akt IV CNP 7/17). W sprawie niniejszej powód – w niezmienionych okolicznościach sprawy wnosił o zasądzenie świadczenia odszkodowawczego, wobec czego Sąd był związany wyrokiem Sądu Najwyższego stwierdzającym niezgodność z prawem prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku w zakresie w jakim oddalił powództwo, a ponadto wskazującym na

spełnienia w sprawie przesłanek odpowiedzialności deliktowej Skarbu Państwa. Zaskarżone orzeczenie Sądu Okręgowego w Łomży pozostaje całkowicie sprzeczne z treścią art. 365 § 1 i 366 k.p.c. oraz art. 417 k.c., jak i z ugruntowanym w tym zakresie orzecznictwem Sądu Najwyższego. Gdyby natomiast przyjąć odwrotnie - to jest, że Sąd Okręgowy nie był związany wyrokiem Sądu Najwyższego stwierdzającego niezgodność z prawem wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku - wówczas miałyby miejsce sytuacja, w której akceptowalnym jest wydanie przez Sąd w niezmienionych okolicznościach stanu faktycznego i między tymi samymi stronami wyroku o identycznej treści, jak wyrok, który został uznany za niezgodny z prawem.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z ugruntowanym w orzecznictwie Sądu Najwyższego poglądem, za istotne zagadnienie prawne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. uznaje się zagadnienie nowe i dotychczas niewyjaśnione. Zagadnienie to musi mieć charakter istotny i być zagadnieniem ściśle jurydycznym, tj. dającym się przedstawić w sposób syntetyczny i oderwany od kontrowersji dotyczących ustaleń faktycznych lub oceny dowodów (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 22 grudnia 2008 r., III CSK 285/08, IC BSN 2009, nr 4, s. 48). Chodzi przy tym o zagadnienie o charakterze abstrakcyjnym, którego wyjaśnienie przyczyni się do rozwoju jurysprudencki, a jego rozstrzygnięcie będzie miało znaczenie nie tylko dla oceny konkretnej, jednostkowej sprawy, ale także dla innych podobnych spraw. Z tej przyczyny przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej z powołaniem się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) wymaga wykazania przez skarżącego, że w sprawie występuje zagadnienie nowe, nierozwiązane dotychczas w orzecznictwie, którego wyjaśnienie może przyczynić się do rozwoju prawa. W rachubę wchodzi więc nie tylko określona staranność i nakład pracy w zredagowaniu zagadnienia, ale przede wszystkim o jurydyczne przedstawienie analizy stanu prawnego, orzecznictwa i wynikającego z tego problemu prawnego o takiej wadze, który może być uznany za istotne zagadnienie prawne (zob. postanowienie SN z 15 listopada 2007 r., II PK 159/07, niepubl.). Podstawowym, bowiem, celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu

Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (postanowienie SN z 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000 nr 7-8, poz. 147).

Zgodnie z orzecnictwem Sądu Najwyższego skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona wtedy, gdy zasadność zarzutów podniesionych w skardze kasacyjnej wynika *prima facie*, bez głębszej analizy prawnej. Dotyczy to więc jedynie uchybień przepisom prawa materialnego albo procesowego, zarzucanym sądowi drugiej instancji w skardze kasacyjnej, o charakterze elementarnym polegających w szczególności na oparciu rozstrzygnięcia na wykładni przepisu oczywiście sprzecznej z jednolitą i ugruntowaną jego wykładnią przyjmowaną w orzecnictwie i nauce prawa, na zastosowaniu przepisu, który już nie obowiązywał względnie na oczywiście błędnym zastosowaniu określonego przepisu w ustalonym stanie faktycznym. Do wykazania oczywistej zasadności skargi powinno wystarczyć jedno konkretne twierdzenie, jedna stanowcza, przekonująca od razu teza, wskazująca racje podważające rozstrzygnięcie poddane krytyce i zaskarżeniu. Na tym właśnie polega „oczywista” zasadność środka zaskarżenia w rozumieniu przyjętym w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 17 grudnia 2019 r., IV CSK 307/19, niepubl.).

Zarówno sformułowane w skardze kasacyjnej istotne zagadnienie prawne, jak również twierdzenie o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej skarżący opiera na zarzucie naruszenia przez Sąd drugiej instancji tych samych przepisów, tj. art. 365 i art. 366 k.p.c. Tymczasem takie stanowisko pozostaje w logicznej sprzeczności, gdyż nie można twierdzić jednocześnie twierdzić, że sąd drugiej instancji w sposób oczywisty naruszył wyżej powołane przepisy, a więc wadliwie je zinterpretował i zastosował wbrew jednolitej i ugruntowanej wykładni tych przepisów przyjętej – zdaniem skarżącego - w orzecnictwie Sądu Najwyższego, oraz, że na tle wykładni i stosowania tych przepisów aktualizuje się istotne zagadnienie prawne wymagające wyjaśnienia przez Sąd Najwyższy, gdyż ani aktualny stan orzecnictwa, ani wypowiedzi w piśmiennictwie prawniczym nie pozwalają na jego jednoznaczne rozstrzygnięcie.

Pomijając tę logiczną niekonsekwencję skarżącego w sformułowaniu przesłanek dla wykazania potrzeby przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania

w ocenie Sąd Najwyższego skarżący nie wykazał istnienia żadnej z nich. Wskazanie na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego zostało ograniczone jedynie do sformułowania pytania wyrażającego jego istotę, ale bez dalszego wykazania czy i w jakim zakresie zagadnienie to było przedmiotem wypowiedzi Sądu Najwyższego oraz piśmiennictwa prawniczego, czy wypowiedzi te są jednolite, czy też występują w nich rozbieżności oraz z jakich przyczyn te orzeczenia i wypowiedzi nie pozwalają na zajęcie jednoznacznego stanowiska prawnego co do tego zagadnienia prawnego. Podkreślić przy tym należy, iż odpowiedni wywód prawny powinien być zawarty w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej. Nie wystarczy odwołanie się w tym przypadku do uzasadnienia zarzutów skargi kasacyjnej.

Wbrew też stanowisku skarżącego skarga kasacyjna nie jest oczywiście uzasadniona. W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyraźnie akcentuje się, że granice przedmiotowe mocy wiążącej należy oceniać według reguł przyjętych w art. 366 k.p.c. w odniesieniu do przedmiotowych granic powagi rzeczy osądzonej. W konsekwencji moc wiążącą z perspektywy kolejnych postępowań uzyskują jedynie ustalenia dotyczące tego, o czym orzeczono w związku z podstawą sporu (rozstrzygnięcie o żądaniu w połączeniu z jego podstawą faktyczną). Moc wiążąca orzeczenia nie rozciąga się natomiast na kwestie prejudycjalne, które sąd przesądził, dążąc do rozstrzygnięcia o żądaniu i których rozstrzygnięcie znajduje się poza sentencją, jako element jej motywów. Treść uzasadnienia może natomiast służyć sprecyzowaniu rozstrzygnięcia zawartego w sentencji, a nie temu by moc wiążącą orzeczenia rozciągać na kwestie pozostające poza sentencją. Zakresem prawomocności materialnej jest bowiem objęty tylko ostateczny wynik rozstrzygnięcia, a nie przesłanki, które do tego doprowadziły. Tego rodzaju zagadnienia mogą być przedmiotem odmiennego osądu w późniejszych procesach, dopóki nie zostaną objęte rozstrzygnięciem w sposób, który będzie wiązał kolejne sądy w dalszych postępowaniach (zob.m.in. orzeczenia Sądu Najwyższego z 16 lutego 1937 r., C II 2507/36, OSP 1937, poz. 727; z 6 sierpnia 1971 r., II CR 287/71, OSNCP 1972, nr 2, poz. 34; z 13 stycznia 2000 r., II CKN 655/98, niepubl.; z 23 maja 2002 r., IV CKN 1073/00, niepubl.; z 8 czerwca 2005 r., V CK 702/04, niepubl.; z 15 lutego 2007 r., II CSK 452/06, OSNC - ZD 2008, nr A, poz. 120; z 28

czerwca 2007 r., IV CSK 110/07, niepubl.; z 15 listopada 2007 r., II CSK 347/07, niepubl.; z 16 lipca 2009 r., I CSK 456/08, niepubl.; z 22 czerwca 2010 r., IV CSK 359/09, OSNC 2011, Nr 2, poz. 16; z 3 października 2012 r., II CSK 312/12, niepubl.; z 11 lutego 2014 r., I UK 329/13, OSNP 2015, Nr 5, poz. 69; z 25 czerwca 2014 r., IV CSK 610/13, OSNC-ZD 2015, nr D, poz. 51; z 15 stycznia 2015 r., IV CSK 181/14, niepubl.; z 20 stycznia 2015 r., V CSK 210/14, niepubl.; z 17 maja 2015 r., I CSK 494/11, niepubl.; z 9 września 2015 r., IV CSK 726/14, niepubl.; z 26 maja 2017 r., I CSK 464/16, niepubl.; z 15 maja 2019 r., II CSK 145/18, niepubl. oraz z 10 grudnia 2024 r., II CSKP 1621/22, niepubl.). Prawomocny wyrok Sądu Najwyższego z 15 lutego 2018 r., IV CNP 7/17, na który powołał się w skardze kasacyjnej powód, przesądził o niezgodności z prawem wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku odnoszącego się do dochodzonego w innym postępowaniu przez powoda od tego samego pozwanego odszkodowania w kwocie 5000 zł. W świetle powołanych wyżej orzeczeń Sądu Najwyższego, wyrok ten nie odniósł takiego skutku prawnego, że przesądzał prawomocnie o zasadności dalszych roszczeń odszkodowawczych powoda, wobec tego samego pozwanego. Nawet niepodzielenie stanowiska prawnego odnośnie do sposobu wykładni art. 365 i 366 k.p.c. wyrażonego w powołanych wyżej orzeczeniach Sądu Najwyższego, mających także dodatkowe oparcie w poglądach wyrażonych w piśmiennictwie prawniczym, nie oznacza, że z tej przyczyny skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, skoro ocena prawna Sądu drugiej instancji miała silne oparcie w określonym nurcie wykładni tych przepisów w orzecznictwie Sądu Najwyższego.

Wskazać należy również, że nie zachodzi nieważność postępowania, którą Sąd Najwyższy bierze pod rozwagę – w granicach zaskarżenia – z urzędu (art. 398¹³ § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.).

Z przytoczonych względów należało odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.). O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 102 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c. przy uwzględnieniu przyczyny, która była źródłem roszczenia dochodzonego przez powoda przeciwko pozwanemu.

Dariusz Dończyk

[SOP]

[r.g.]